

šča. V naslednjem predavanju je **Gorazd Strniša** iz podjetja SLP predstavil temo »*Statični in dinamični testi na pilotih v Luki Koper*« in s tem opisal izkušnje pri temeljnem geotehničnem ukrepu na območju Luke. **Martin Pregelj** s sodelavci iz gradbenega podjetja Primorje d.d. pa je predstavil predavanje »*Geotehnični izzivi pri izvajanju del v Luki Koper*«, v katerem je podal izkušnje pri izvedbi geotehničnih objektih in prikazal tudi njihovo končno izvedeno stanje.

Žal, moramo ugotoviti, da tokrat organizator ni imel sreče s tujim vabljenim predavateljem. Čeprav je šlo za tehtno znanstveno in strokovno materijo, je bilo podano predavanje nezanimivo in razvlečeno, na škodo drugega sklopa predavanj, ki je bil zaradi tega krajši. Sklop predavanj o Luki Koper je bil izredno zanimiv ne le s stališča geotehnike, temveč tudi s splošnega stališča

ved o Zemlji in velika škoda je, da teh informacij niso bili deležni tudi drugi strokovnjaki. Na zelo pregleden način so bile prikazane številne geološke in geografske informacije, ki so sicer zelo težko dostopne, za kar gre vsa pohvala predavateljem. Prav tako velja pohvaliti visok nivo stroke in znanosti, ki se aplicira v praktičnih problemih na območju Luke.

Istočasno s posvetovanjem sta izšla tudi zbornik predavanj, v katerem so vsa predavanja zgledno in izčrpno predstavljena ter *Novice – Informativni bilten SloGeD*. V slednjih so na jedrnat način prikazane številne dejavnosti društva in njegovih članov. Publikacija je zelo lično oblikovana in bi lahko bila zgled drugim društvom, ki delujejo na sorodnih področjih. Takšna publikacija ni le pomembna za komunikacijo med člani, temveč ima tudi pomembno promocijsko vlogo.

Posvetovanje »Urejanje prostora na vodovarstvenih območjih« Ljubljana, 6. 10. 2009

Mihael BRENČIČ^{1,2} & Joerg PRESTOR²

¹UL, NTF, Oddelek za geologijo, Katedra za geologija krasi in hidrogeologijo, Privoz 11, SI-1000 Ljubljana; email: mihael.brencic@ntf.uni-lj.si

²Geološki zavod Slovenije, Oddelek za hidrogeologijo, Dimičeva ulica 14, SI-1000 Ljubljana

Podjetje E-NET-Okolje d.o.o. iz Ljubljane je v sodelovanju z Geološkim zavodom Slovenije v hotelu Mons na Brdu pri Ljubljani organiziralo posvetovanje »Urejanje prostora na vodovarstvenih območjih«, ki je predstavljalo nadaljevanje lanskega zelo uspešnega posvetovanja »Gradnja na vodovarstvenih območjih«. Problematika urejanja prostora se nanaša na načrtovanje prostora in udejanjanje razvojnih načrtov in kot tako podaja osnove za vse posege v prostor, tudi gradbene. Tudi letos so se zvrstila predavanja na katerih so s stališča urejanja prostora vabljeni predavatelji predstavili različne vidike vodovarstvenih območij. Po uvodnem nagovoru direktorja Geološkega zavoda Slovenije (GeoZS) **Marka Komaca** so se zvrstili naslednji sklopi predavanj.

V prvem sklopu so bila predstavljena izhodišča za določitev vodovarstvenih območij skupaj s praktičnim pomenom analiz tveganja za posege na vodovarstvenih območjih. V tem sklopu sta problematiko orisala **Mihael Brenčič** s predavanjem *Vodovarstvena območja v prostoru* in **Joerg Prestor** s predavanjem *Analiza obremenitev in vplivov iz točkovnih in razpršenih virov onesnaževanja*. Sledil je drugi sklop predavanj. V njem so bile predstavljene praktične izkušnje iz sodelovanja z javnostjo v postopku sprejemanja novih uredb o vodovarstvenih območjih. V okviru tega sklopa sta svoja izvajanja predstavila: **Janez Sušin** s Kmetijskega inštituta v Ljubljani s predavanjem *Varstvo voda pred onesnaženjem z nitrati iz kmetijskih virov na vodovarstvenih območjih* in **Helena Matoz** z Ministrstva za okolje in prostor

(MOP) v predavanju *Izkušnje iz dosedanje prakse priprave uredb o vodovarstvenih območjih*.

V tretjem, najbolj obsežnem sklopu predavanj posvečenem prilagajanju prostorskega načrtovanja vodovarstvenim režimom in uporabi inštrumentov presoje vplivov na okolje ter okoljskega poročila, se je zvrstilo šest predavanj. Sklop je uvedel **Marko Fatur** iz Ljubljanskega urbanističnega zavoda v predavanju *Postopek prostorskega načrtovanja in vodovarstvena območja*. Sledilo je predavanje **Jorga Hodaliča** s podjetja E-NET-Okolje d.o.o. *Presoje vplivov na okolje in okoljevarstvena soglasja ter dovoljenja na vodovarstvenih območjih*. Teoretično naravnana predavanja tega sklopa je zaključil **Iztok Rozman** – MOP v predavanju *Operativni program čiščenja in odvajanja komunalnih odpadnih vod*. Sledila so predavanja, ki so podala praktične izkušnje, ki izhajajo iz izvajanja analiz tveganja. V prvem predavanju je **Mihael Brenčič** predstavil *Analizo tveganja v projektiranju in pridobivanju vodnih soglasij*, sledil je **Joerg Prestor** s predavanjem *Analize tveganja – odprta vprašanja, dileme in problemi, seštevane obremenitve*, sklop pa je zaključil **Jure Krivic** (GeoZS) s prikazom *Primer kompleksne analize tveganja na Dravskem polju*.

Ves čas posvetovanja je potekala tudi intenzivna strokovna razprava, na koncu katere so se oblikovala izhodišča in predlogi nadaljnjih smernic za načrtovanje in vpeljavo vodovarstvenih režimov in območij v prostoru. Probleme in odprta vprašanja v zvezi z načrtovanjem prostora na vodovarstvenih območjih lahko razdelimo v tri velike skupi-

ne: uveljavljanje načel trajnostnega razvoja, razumevanje dejavnosti in posegov na vodovarstvenih območjih in probleme praktične narave.

Tako kot pri mnogih drugih problemih vezanih na varovanje prostora in okolja pri udejanjanju načel trajnostnega razvoja, se tudi pri uveljavljanju vodovarstvenih režimov, kjer je ta soočena z njimi, kaže izrazita nenaklonjenost družbe. Ta pogosto zelo izrazita nenaklonjenost se kaže kot učinek »ne na mojem dvorišču - NIMBY«. Do izraza pride tako v fazi načrtovanja, kakor tudi v fazi javne razprave o podanih predlogih. Vse to nas vodi do paradoksalnih razmer, ko vsi člani družbe pričakujejo zdravo pitno vodo, hkrati pa na posreden ali neposreden način nasprotujejo omejevanju nekaterih dejavnosti in posegov na napajalnih območjih vodnih virov, zajetih za oskrbo prebivalstva s pitno vodo.

Takšen nivo družbenega razumevanja rabe prostora vodi do tega, da ima razvoj prednost pred varstvom naravnega okolja in njegovih virov. Vsi problemi in zahteve so usmerjene na državo, kot edinega krivca in edinega odgovornega, čeprav je voda last vseh državljanov. Pri uveljavljanju načel družbene odgovornosti na področju zaščite in varstva vodnih virov še nismo presegli zavedanja, da voda ne pozna meja, še zlasti ne meja majhnih ali velikih občin. V zvezi z udejanjenjem načel trajnostnega razvoja se odpira vrsta vprašanj, ki so povezana s pravnim redom, še zlasti z okoljsko in prostorsko zakonodajo. Pri tem lahko ugotovimo, da se pravne dokumente s tega področja praviloma upošteva le dobesečno (kvantitativno), ne pa tudi njihove vsebine, smisla in namena (kvalitativno). V zvezi s tem lahko omenimo tudi pomanjkljivo in včasih napačno razumevanje načel varovanja.

Pri upoštevanju pravnih načel lahko ugotovimo, da je veljavna prostorska zakonodaja razdrobila prostorsko načrtovanje na številne občine, ki vsaka zase neracionalno izrabljajo prostor, na primer z izgradnjo številnih poslovnih in obrtnih con. Prav tako v občinskih in državnih prostorskih aktih ni opaziti usmeritev k zmanjšanju obremenitev v prostoru. Premalo pozornosti se nameni možnostim variantnih rešitev v najzgodnejših fazah načrtovanja, okoljska poročila pa praviloma obravnavajo že definirane posege. Posegi so obravnavani le posamezno, povsem zanemarjeni pa so kumulativni vplivi na okolje. To se odraža tudi v številnih konfliktih z vodovarstvenimi območji. Te probleme je možno rešiti le s prenosom prostorskega načrtovanja na regionalno in medobčinsko raven.

Načrtovanje prostora in načrt upravljanja z vodami sta procesa, ki sta vzporedna. Zaradi tega je nujno potrebno usklajevanje in medsebojno dopolnjevanje obeh. Pri tem pa nastopajo številne pomankljivosti. Kot izhod iz naštetih načelnih in praktičnih problemov lahko poudarimo vlogo analize obremenitev in vplivov ter analize tveganja. Obe analizi sta neposredna vez med načrtovanjem rabe prostora in varovanjem vodnih virov.

Pri razumevanju dejavnosti in posegov na vodovarstvenih območjih opažamo neenakomerno razdelitev bremen pri varovanju vodnih teles. Tem

vprašanjem je potrebno posvetiti več pozornosti. Ena od dejavnosti, ki sproža veliko vprašanj in dilem na vodovarstvenih območjih je kmetijstvo. Za to na vodovarstvenih območjih lahko najdemo tako pozitivne, kot tudi negativne argumente. Zaradi tega je potrebno več energije vložiti v vrednotenje teh pozitivnih in negativnih vidikov in s tem priti do bolj otipljivih kvantitativnih rezultatov, ki bodo omogočali lažje sprejemanje odločitev. Na vodovarstvenih območjih bo tako tudi lažje spodbujati predvsem tiste ukrepe, ki so že del obstoječega kmetijskega okoljskega programa in ki imajo čim večje učinke na zmanjševanje obremenitev podzemne vode. Spodbujati je potrebno neposredne dogovore med kmetijskim gospodarstvom in upravljalcem vodovoda.

V fazi sprejemanja veljavnega Zakona o vodah je zakonodajalec predvidel, da bo pri uveljavljanju vodovarstvenih načel prešel iz občinske ravni dosedanjih Odlokov dokaj hitro na medobčinsko raven. Metodologija sicer to omogoča, vsakdanja praksa pa pokaže drugačno sliko. Uveljavljanje novejših načel in zahtev po varovanju zajetih vodnih virov s preходом iz zastarelih, neaktualnih in tudi protislovnih občinskih odlokov je težavno. Priprava vladnih uredb o vodovarstvenih območjih zahteva bistveno več časa, zaradi česar imamo v tem trenutku sprejetih le 7 vladnih uredb o vodovarstvenih območjih, mnogo manj kot je bilo pričakovano ob uveljavitvi Zakona o vodah leta 2002. Poglavitni razlog je ravno velika razdrobljenost prostorskega načrtovanja in upravljanja z vodnimi viri. Takšno stanje je neustrezno in ga je potrebno spremeniti.

Glede na vzpostavljene vodovarstvene režime lahko ugotovimo, da se načrtovanje v prostoru ne usmerja stran od teh območij, temveč zapolnjuje vrzeli že dosedaj neutrebno umeščenih posegov in dejavnosti ter se koncentrira na širših – zunanjih območjih, ki nimajo izključevalne vloge.

Pomemben del načrtovanja posegov na vodovarstvenih območjih je tudi analiza tveganja, ki se jo pri projektiranju, ne upošteva v zadostni meri. Tako lahko ugotovimo, da se pri načrtovanju in projektiranju premalo upošteva problematika variantnih rešitev in analiza njihove ustreznosti. Zaradi tega je potrebno zagotoviti zgodnejše sodelovanje med načrtovalci in projektanti na eni strani ter izdelovalci analiz tveganja in presojevalcev obremenitev na drugi strani. V te analize pa je potrebno vključevati tudi čim širšo javnost. Pri načrtovanju in sprejemanju vodovarstvenih območjih se pogosto vzpostavijo problemi odnosov z različnimi javnostmi, ki na vodovarstvenih območjih izražajo zelo raznolike interese. Temu vprašanju je potrebno posvetiti večjo pozornost, saj je v tem trenutku zaradi različnih interesov v prostoru ustavljena vrsta postopkov za sprejem novih vodovarstvenih režimov.

Sestavni del varovanja vodnih virov so tudi zaščitni ukrepi, prepovedi in omejitve posegov v prostor, to je graditve objektov. Zaradi pomanjkanja ustrežnejše klasifikacije, je bila za opredelitev posegov v prostor, v fazi priprave generičnega pravilnika o kriterijih za določanje vodovarstve-

nih območij, uporabljena standardna klasifikacija objektov, ki pa se v nekaterih primerih izkaže za premalo natančno. Zaradi tega bi bilo potrebno za vodovarstvena območja vložiti dodatne napore v natančnejšo klasifikacijo objektov.

Na podlagi vedenja o številnih vidikih vodovarstvenih območji ter na podlagi dejstev, ki so bila osvetljena v okviru predavanj in razprav lahko ugotovimo, da je načrtovalska in projektantska stroka na tem področju naredila pomembne in kvalitetne korake v smeri izboljšanja stanja. Hkrati s tem lahko vidimo, da so številna vprašanja in

dileme še vedno odprte, z razvojem in udejanjanjem novih vodovarstvenih območij pa se porajajo nova. Zaradi tega je potrebno ohraniti in nadaljevati dialog o vodovarstvenih območjih, tako z vidika komunikacije med stroko in javnostjo, kot tudi med različnimi strokami, ki se ukvarjajo z vodovarstvenimi območji. Zaradi velike razdrobljenosti upravljanja s prostorom in vodnimi viri je potrebno dati čim večjo vlogo sodelovanju javnosti na medobčinski ravni. Prav tako pa je potrebno nadaljevati s strokovnim razvojnim in znanstvenim delom na področju varovanja vodnih virov.